

Informatienota voor: vergadering algemeen bestuur

Datum: 21 maart 2024

Onderwerp: Afschaffing Waarschuwings- en alarmeringssysteem (WAS)

Agendapunt: 11

Kenmerk: AB/2408

Portefeuillehouder: A.J.M. Heerts

Bijlage:

1. Brief Minister Justitie en Veiligheid aan Veiligheidsberaad
2. Kamerbrief 'Naar een nieuwe toekomst voor waarschuwing en alarmering'

Kennis nemen van

Het besluitvormingsproces rondom het besluit tot afschaffing van het Waarschuwings- en Alarmeringssysteem (WAS) en de belangrijkste afwegingen die daaraan ten grondslag liggen.

Inleiding

Op 1 maart jl. heeft de minister van Justitie en Veiligheid besloten om het WAS ('de sirenes', nadrukkelijk geen luchtalarm voor oorlogssituaties) af te schaffen en dit per brief aan de Tweede Kamer laten weten. De dag erna meldde NOS dat er zorgen zijn over het afschaffen van het luchtalarm, aan wie de directeur van de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond had laten weten het een onverantwoord besluit te vinden.

De minister heeft een zorgvuldig proces bewandeld alvorens tot haar besluit te komen, waarin de veiligheidsregio's -ambtelijk en bestuurlijk- een nadrukkelijke rol hebben gespeeld. Namens de RCDV is Diemer Kransen. In deze notitie een korte beschrijving van dat proces, inclusief de informatie die uw bestuur in de afgelopen jaren hierover heeft ontvangen. Tevens staan de belangrijkste afwegingen op een rijtje.

Kernboodschap

In onderstaand overzicht vindt u de belangrijkste stappen die in de regionale en landelijke bestuurlijke overleggen zijn gezet om te komen tot het nu door de minister genomen besluit. In de tussenliggende periodes is in goede en nauwe samenwerking tussen het ministerie van J&V en de veiligheidsregio's samengewerkt om te komen tot het juiste proces en invulling van de noodzakelijke randvoorwaarden. Hierbij zijn ook door en in opdracht van het NIPV meerdere onderzoeken naar de effectiviteit van het WAS, NL-Alert en een maatschappelijke kosten-baten analyse uitgevoerd.

Namens de veiligheidsregio's was dit een begeleidingsgroep onder aanvoering van Diemer Kransen, als portefeuillehouder in de RCDV (Raad van Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio). Hier zijn ook burgemeesters uit meerdere regio's bij betrokken.

Datum	Gremium	Inhoud
Oktober 2014	Veiligheidsberaad	Vraag MJenV om reactie van voorzitters op voorgenomen besluit uitfaseren WAS per 1-1-18
Maart 2015	Veiligheidsberaad	Gezamenlijke reactie aan ministers; steun onder voorwaarden. Ingangsdatum daarop verplaatst naar 1-1-20.
Oktober 2018	Veiligheidsberaad	Gesprek met MJenV over uitfasering WAS
December 2018	AB VNOG	ISM / Brief MJenV uitfasering WAS
Juni 2019	AB VNOG	ISM / Brief MJenV over uitstel uitfasering WAS
December 2021	AB VNOG	ISM / Brief MJenV over onderzoek toekomst WAS, inclusief eindrapport WODC over de kosten en het bereik van het WAS.
Juni 2023	AB VNOG	ISM / Brief bestuurlijke uitvraag uitfaseren WAS
Oktober 2023	Veiligheidsberaad	Bespreking voorstel MJenV ten behoeve van een gezamenlijk standpunt.
December 2023	Veiligheidsberaad	Definitief gesprek over standpunt VB.

Afwegingen

Er zitten enkele kanttekeningen aan de toepassing van het WAS:

- Niet overal staan sirenes. In sommige nieuwbouwwijken is daarom de sirene niet goed te horen. Ook in buitengebieden is de sirene soms niet of slecht hoorbaar.
- Als de sirene afgaat is er maar één handelingsperspectief: naar binnen en ramen en deuren sluiten. Uit onderzoek blijkt bovendien dat maar een beperkt deel van de mensen weet wat ze moet doen bij het afgaan van de sirene.
- In de praktijk is het WAS dus maar bij weinig incidenten toepasbaar (36x sinds 1998)
- Omdat het WAS steunt op eigen apparatuur is het een duur systeem om te onderhouden en in de lucht te houden. Zo'n €70 miljoen nu aan investeringen noodzakelijk om het bij de tijd te brengen en structureel zo'n € 5 miljoen per jaar.

Daar staat tegenover dat uit onderzoek blijkt dat het bereik van NL-alert in het algemeen goed is. Zorg is de bereikbaarheid in het grensgebied (bij roaming komen berichten niet altijd over) en specifiek de bereikbaarheid van ouderen. Voor wat betreft laatste doelgroep geldt dat men steeds meer de beschikking over een telefoon krijgt.

De toegevoegde waarde van het WAS bovenop NL-alert is zo'n 4% extra bereik; dit is afnemend met betere technieken en meer mensen met een telefoon. NL-alert heeft bovendien als extra toegevoegde waarde dat er veel meer boodschappen meegegeven kunnen worden.

Landelijk is daarom onderzoek gedaan naar de kosten van het WAS in relatie tot de extra opbrengsten. Conclusie:

- Voor hoge kosten krijgen we met het blijven inzetten van het WAS maar heel weinig extra veiligheid.
- Voor een beter bereik kunnen we beter NL-alert blijven doorontwikkelen en daarin investeren. In de komende 5 jaren wordt hier daarom extra in geïnvesteerd.

Concluderend heeft het Veiligheidsberaad daarom in grote meerderheid besloten om de minister in haar voornemen te steunen. Eén voorzitter veiligheidsregio kon zich niet vinden in het meerderheidsstandpunt. Twee andere voorzitters hebben in het voortraject hun zorgen uitgesproken, maar zich geëngageerd aan het meerderheidsstandpunt. VNOG kan zich vinden in het meerderheidsstandpunt.

Het Veiligheidsberaad heeft aan de minister aandacht gevraagd voor redundantie van het systeem en continuïteit bij stroomstoring, de dekkinggraad (met een doorkijk naar 5G), de roamingproblemen in de grensstreek en aandacht voor laaggeletterdheid.

Vervolg

Eind 2025 lopen de onderhoudscontracten van het Waarschuwings- en Alarmeringssysteem af, dat moment grijpt de minister aan om het systeem uit te faseren. Dit loopt tot en met 2030, pas dan zal de laatste WAS-paal zijn ontmanteld. Voor een aantal gebieden met een specifiek risicoprofiel is ruimte voor maatwerk, indien gewenst. Veiligheidsregio's met specifieke risico's krijgen hiervoor ondersteuning vanuit het ministerie.

De Tweede Kamer heeft op het besluit van de minister gereageerd, er is voorzien in kamerbehandeling.

Communicatie

De communicatie over de besluitvorming en het vervolg verloopt landelijk, uitfasering vindt immers plaats onder regie van de minister. In geval van communicatie aan het Veiligheidsberaad of de veiligheidsregio's wordt het AB blijvend geïnformeerd.